

VIER VOORSTELLEN VOOR EEN EERLIJKER VERDELING VAN VLUCHTELINGEN OVER NEDERLAND

Jasper van Dijk, SP Tweede-Kamerlid
Saskia Bril en Ewa Slutzky, SP fractiemedewerkers

november 2017

VIER VOORSTELLEN VOOR EEN EERLIJKERE VERDELING VAN VLUCHTELINGEN IN NEDERLAND

Miljoenen mensen zijn op de vlucht voor oorlog, armoede en ongelijkheid. Zolang de grondoorzaken van migratie niet worden weggenomen, zullen mensen hun land blijven ontvluchten. En zolang de opvang in de regio tekortschiet, zullen mensen naar Europa en dus ook Nederland blijven komen. Dan is het redelijk als vluchtelingen eerlijk over Nederland worden verdeeld. Daarvan is op dit moment geen sprake.

Arme gemeenten (met veel lage inkomens) vingden tussen 2005 en 2015 meer dan drie keer zoveel mensen op als gemeenten met veel hoge inkomens.¹ Tijdens de verhoogde instroom in 2015 openden de honderd rijkste gemeenten samen slechts drie nieuwe opvanglocaties, terwijl de honderd armste gemeenten maar liefst 16 locaties beschikbaar stelden.²

Het is onrechtvaardig dat de armste gemeenten de zwaarste lasten dragen, ook als het gaat om vluchtelingenopvang. Bovendien wordt er vaak een hoog aantal asielzoekers geplaatst in relatief kleine gemeenten, zoals in het Drentse dorpje Oranje, waar toenmalig staatssecretaris Dijkhoff voornemens was om 1.400 asielzoekers te plaatsen in een dorp met 140 inwoners. Aan dit soort excessen willen we een eind maken.

In deze nota doet de SP vier voorstellen om vluchtelingen eerlijker te verdelen over Nederland. Kort gezegd vragen wij niet alleen inzet van de arme gemeenten, maar ook van de rijke gemeenten: niet alleen Pekela, maar ook Wassenaar.

1. ZORG ERVOOR DAT GEMEENTEN EVENREDIG BIJDAGEN

In ons voorstel worden asielzoekers voortaan opgevangen in gemeenten op basis van de draagkracht van een gemeente. De draagkracht wordt berekend naar het inwonertal en het gemiddelde inkomen binnen een gemeente. De SP stelt voor om dit door middel van een wettelijk verplichte taakstelling te doen. Op die manier worden ook rijke gemeenten verplicht om opvangplekken te creëren, in plaats van alleen arme gemeenten. Omdat de verdeling momenteel behoorlijk ongelijk is, zal een taakstelling ertoe leiden dat nieuwe opvanglocaties vooral in rijke gemeenten worden geplaatst.

2. VERDEEL VLUCHTELINGEN EERLIJK BINNEN GEMEENTEN

De opvang van vluchtelingen kan van grote invloed zijn op een wijk, vooral als die wijk al te kampen heeft met problemen. Een bewoner van de wijk Beverwaard in Rotterdam zei het als volgt: "Hoge werkloosheid, armoede, moorden, schietpartijen, alles hebben we hier meegemaakt. We zijn net een beetje uit het dal aan het klimmen en juist nu krijgen we er een AZC bij. Daar ben ik zwaar tegen."³ Dit soort reacties zijn begrijpelijk: er wordt het meeste gevraagd van de mensen die het al moeilijk hebben. De Telegraaf berichtte dat 9 van de 10 grootste steden hun noodopvanglocaties in probleemwijken plaatsten. Alleen in Groningen werden vluchtelingen ondergebracht in een wijk die niet bekend staat als probleemwijk.⁴

Tegelijkertijd zijn er voorbeelden van rijke mensen die hun bijdrage aan de vluchtelingenopvang afkopen. In oktober 2015 werd de komst van een asielzoekerscentrum in de rijke Haagse wijk Benoordenhout tegengehouden door de VVD, die dit 'onbespreekbaar' noemde.⁵ De lobby van rijke buurtbewoners was blijkbaar effectief. Dit incident staat niet op zichzelf. In Oudenbosch kochten tien rijke buurtbewoners een stuk grond om te voorkomen dat er 750 vluchtelingen geplaatst werden. Afgelopen zomer kochten bewoners van een villawijk in Den Helder een pand in hun buurt om te voorkomen dat het COA daar 16 vluchtelingenkinderen zou huisvesten.⁷

1 <https://nos.nl/artikel/2058858-arme-gemeenten-vangen-meer-asielzoekers-op-dan-rijke.html>

2 <https://www.ad.nl/buitenland/rijke-gemeenten-vangen-nauwelijks-vluchtelingen-op~a09dab8a/>

3 <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2121791-rotterdam-laaen-spanningen-weer-op-als-het-azc-opent.html>

4 Telegraaf, 20 oktober 2015. Chique buurten ontzien; Asielzoekers bijna altijd opgevangen in armere volkswijk http://www.telegraaf.nl/binnenland/24637055/_Opvang_in_armere_wijken_.html

5 <https://www.ad.nl/buitenland/vvd-weert-opvang-bij-woning-premier-rutte~af947c16/>

6 <https://www.ad.nl/buitenland/rijke-buurt-koopt-stuk-grond-om-vluchtelingen-te-weren~a5372462/>

7 Noordhollands Dagblad, 13 juli 2017. Buurt kaapt villa weg van COA.

Om ervoor te zorgen dat de vluchtelingenopvang niet uitsluitend wordt afgewenteld op arme wijken, moet het COA bij het vinden van opvanglocaties niet alleen rekening houden met bouw- en veiligheidsvereisten, maar ook met de draagkracht van een wijk. Er wordt dan ook gekeken naar het gemiddelde inkomen van een wijk en de beschikbaarheid van voorzieningen, zoals scholen en openbaar vervoer.

3. MAAK OPVANGLOCATIES KLEINSCHALIGER

De meeste Nederlanders zijn niet tegen een AZC, ook niet in hun eigen buurt. Uit onderzoek blijkt dat een meerderheid van de Nederlanders positief staat tegenover de opvang van vluchtelingen.⁸ 71 procent vindt opvang in de eigen buurt acceptabel, zolang het gaat om kleinschalige opvang. Het draagvlak is echter veel kleiner wanneer het gaat om grootschalige opvang; dan vindt nog maar 14 procent dit acceptabel.

Het COA hanteerde tijdens de verhoogde asielinstroom – ondanks protesten van gemeenten en inwoners – een opvangcapaciteit van minimaal 300 mensen per locatie. De SP wil dit omdraaien: er moet geen minimum, maar een maximumcapaciteit komen voor opvanglocaties. Dit vergroot het draagvlak onder inwoners en zorgt voor betere en snellere integratie van asielzoekers. Wat ons betreft wordt het maximum per locatie 300 inwoners, waarbij minder dan 300 wenselijk is.

De Kamer verzocht de regering al eerder om in overleg met het COA en de VNG te komen tot een opvangbeleid waarbij gemeenten zelfstandig de opname van kleine groepen asielzoekers kunnen organiseren en waarbij kleinschaligheid van de opvang wordt bevorderd.⁹ Ook verzocht de Kamer de regering om aanvullende financiële middelen te reserveren waardoor grootschalige opvang niet langer nodig zou zijn.¹⁰ Deze voorstellen zijn echter nooit van de grond gekomen. In het Regeerakkoord staat dat kansrijke asielaanvragers in kleinschalige opvang geplaatst moeten worden. We beschouwen onze nota als een uitwerking van dat voorstel.

4. ZORG VOOR EEN NOODBUFFER VOOR NIEUWE INSTROOM

Een wisselende instroom van migranten is van alle tijden. In het huidige beleid wordt echter veel te laat ingespeeld op fluctuaties in de vluchtelingenstroom. In 2015 werden crisisopvanglocaties geopend, waarbij een beroep werd gedaan op de 72-uursopvang van de veiligheidsregio's, omdat er veel te weinig opvangplekken waren. Daarnaast werden noodopvanglocaties geopend. Beide oplossingen waren ontoereikend als het gaat om de asielprocedure, onderwijs, maaltijdvoorzieningen en privacy. Gevolg was ook dat vluchtelingen van locatie naar locatie moesten verhuizen. Omwonenden werden overvallen door de plotselinge komst van noodopvanglocaties. Pas aan het eind van 2015 werden er maatregelen genomen om de opvangcapaciteit te verhogen door middel van het Bestuursakkoord.

In september 2016 was de opvangcapaciteit opgelopen tot 50.000 personen, maar stond een derde deel hiervan leeg.¹¹ In april 2017 berichtte het COA dat eind 2017 de totale capaciteit voor de centrale opvang van asielzoekers wordt teruggebracht naar 31.000 beschikbare opvangplaatsen.¹² Er blijven 61 opvanglocaties open, 45 locaties gaan dicht of zijn al gesloten. Dit zorgt voor veel onzekerheid onder het COA-personeel.

In het regeerakkoord staat: "Nederland moet blijvend flexibel kunnen reageren op schommelingen in de omvang en/of samenstelling van de instroom. Hiervoor hebben we een flexibel asielsysteem nodig, dat zowel maatschappelijk als financieel effectiever is dan het nemen van ad hoc maatregelen."¹³

8 <https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/veel-draagvlak-voor-kleinschalige-opvanglocaties/>

9 Motie Voortman c.s. over kleinschalige opvang georganiseerd door gemeenten, Aanhangsel Handelingen 2015/2016 nr. 19 637 - 2068.

10 Motie Segers c.s. over het reserveren van financiële middelen voor kleinschalige opvang, Aanhangsel Handelingen 2015/2016 nr. 19 637 – 2147.

11 Trouw, 9 september 2016. Opvangplekken zijn er nu ruim genoeg

12 <https://www.coa.nl/nl/actueel/nieuws/opvangcapaciteit-coa-voor-eind-2017-naar-31000-plaatsen>

13 Regeerakkoord 2017-2021 'vertrouwen in de toekomst' p. 53.

De SP stelt voor dit concreet in te vullen door een noodbuffer in te stellen voor de kleinschalige opvanglocaties, zodat snel kan worden ingespeeld op een verhoogde instroom. Hierbij kan gedacht worden aan een opschaling met 10 procent.

Niet alleen de opvangcapaciteit, maar ook de personeelscapaciteit dient flexibel te zijn, bijvoorbeeld door het personeel in de vreemdelingenketen multi-inzetbaar te maken.¹⁴ Door te investeren in het personeel, kan het in de toekomst op meerdere terreinen worden ingezet: zowel op het gebied van asielaanvragen als van gezinshereniging. Op die manier gaat de opgedane kennis niet verloren en kunnen medewerkers snel inspelen op de nieuwe situatie.

¹⁴ Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (2017) 'Pieken en dalen: naar een duurzaam systeem voor opvang van asielzoekers en huisvesting en integratie van vergunninghouders. p. 68

BIJLAGE: CIJFERS OVER VLUCHTELINGENOPVANG

- Er zijn momenteel 61 asielzoekerscentra (AZC's) in Nederland.¹⁵
- In de opvanglocaties worden 21.904 mensen opgevangen, waarvan er 9.304 statushouder zijn.¹⁶
- Tussen 2005 en 2015 zorgden de 25% armste gemeenten voor opvang voor 11.164 vluchtelingen. De 25% rijkste gemeenten stelden in dezelfde periode gemiddeld een derde daarvan beschikbaar (3.354 bedden).¹⁷
- De asielinstroom steeg van 29.890 asielzoekers in 2014 naar 59.100 in 2015 en daalde in 2016 naar 31.600 asielaanvragers.¹⁸
- 9 van de 10 noodopvanglocaties werden geplaatst in wijken die bekend staan als probleemwijk.¹⁹
- De 100 rijkste gemeenten openden tijdens de verhoogde vluchtelingenstroom 3 nieuwe locaties, terwijl de armste 100 gemeenten 16 nieuwe locaties openden.²⁰
- Het grootste AZC bevindt zich in Ter Apel, waar ruimte is voor 2.000 asielzoekers.²¹
- Hoe kleiner de opvanglocatie, hoe groter het draagvlak: bij kleinschalige locaties met een capaciteit tot 100 mensen is 71% voorstander van opvang in de eigen buurt, bij locaties van 100 – 500 mensen is dit 36% en boven de 500 is nog maar 14% voorstander.²²

15 <https://www.coa.nl/nl/actueel/nieuws/opvangcapaciteit-coa-voor-eind-2017-naar-31000-plaatsen>

16 <https://www.coa.nl/nl/over-coa/bezetting/personen-in-de-opvang-uitgesplitst-naar-leeftijd-en-land-van-herkomst>

17 <https://nos.nl/artikel/2058858-arme-gemeenten-vangen-meer-asielzoekers-op-dan-rijke.html>

18 <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2016/01/08/totale-instroom-2015-was-59-100>
<https://ind.nl/nieuws/Paginas/Totale-asielinstroom-2016-31-600.aspx>

19 Telegraaf, 20 oktober 2015. Chique buurten ontzien; Asielzoekers bijna altijd opgevangen in armere volkswijk http://www.telegraaf.nl/binnenland/24637055/_Opvang_in_armere_wijken_.html

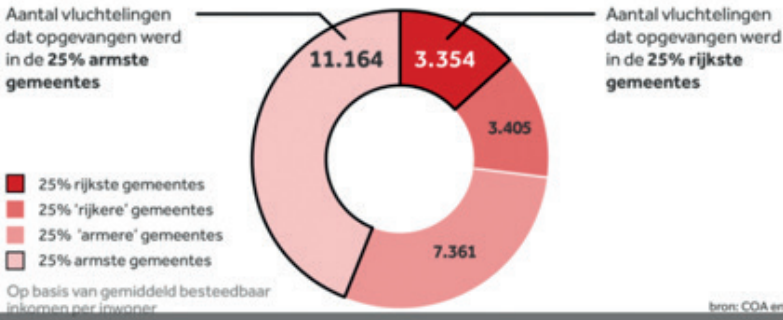
20 <https://www.ad.nl/buitenland/rijke-gemeenten-vangen-nauwelijks-vluchtelingen-op~a09dab8a/>

21 <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/177062/Grootste-asielzoekerscentrum-van-Nederland-geopend-in-Ter-Apel>

22 <https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/veel-draagvlak-voor-kleinschalige-opvanglocaties/>

Rijkere gemeentes namen nauwelijks vluchtelingen op

Gemiddeld aantal bedden in azc's over de afgelopen 10 jaar verdeeld per groep gemeentes

bron: COA en CBS

Rijke gemeentes namen nauwelijks vluchtelingen op NOS

Asielopvang met name in armere gemeentes

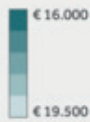
Asielopvang per gemeente

Aantal bedden in azc's, gemiddelde over de afgelopen tien jaar.

De 100 armste gemeentes

Gemiddeld besteedbaar inkomen per inwoner.

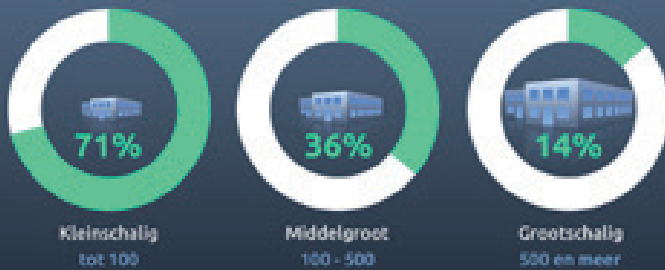

Asielopvang met name in arme gemeentes NOS

bron: COA en CBS

Bron: NOS, 21-9-2015

Opvang in uw eigen buurt acceptabel:

Opiniepanel

Bron: EenVandaag (opiniepeiling onder 34.000 mensen, feb 2015)

PERSBERICHT SP: VERDEEL VLUCHTELINGEN EERLIJKE OVER GEMEENTEN

De SP wil dat vluchtelingen eerlijker worden verdeeld over Nederland. SP Kamerlid Jasper van Dijk presenteert hiertoe vier voorstellen tijdens het begrotingsdebat over asiel. Gemeenten met veel lage inkomens vingen tussen 2005 en 2015 meer dan drie keer zoveel mensen op als gemeenten met veel hoge inkomens. Tijdens de verhoogde instroom in 2015 openden de honderd rijkste gemeenten samen slechts drie nieuwe opvanglocaties, terwijl de honderd armste gemeenten maar liefst 16 locaties beschikbaar stelden.

Van Dijk: 'Het merendeel van de asielzoekers komt terecht in de armste gemeenten. Rijke gemeenten nemen nauwelijks asielzoekers op en blokkeren bovendien plannen om bij te dragen aan de opvang. Dat is funest voor het draagvlak. Met ons plan zorgen we voor een eerlijker en rechtvaardiger verdeling van asielzoekers: niet alleen in Pekela, maar ook in Wassenaar.'

VIER VOORSTELLEN OM VLUCHTELINGEN EERLIJKE TE VERDELEN

1. Vluchtelingen worden voortaan verdeeld op basis van draagkracht van een gemeente. Deze wordt berekend op basis van inwonertal en het gemiddeld inkomen van een gemeente. Gevolg is dat rijkere gemeenten méér opvang gaan bieden.
2. Het COA moet bij het zoeken naar een passende opvanglocatie rekening houden met het inkomensniveau van een wijk. Binnen gemeenten wordt voorkomen dat de opvang uitsluitend in achterstandswijken terechtkomt.
3. Om het draagvlak voor vluchtelingenopvang te behouden, wordt een maximum opvangcapaciteit per locatie ingesteld. In de praktijk geldt nu een minimum van 300 mensen per locatie. De SP draait dit om: er komt een maximum van 300 mensen per locatie.
4. Om een onverwachte toename van vluchtelingen op te vangen, komt er een noodbuffer aan opvangplekken. Op die manier voorkomen we hoge kosten en het feit dat de nieuwe opvang op een bepaalde locatie wordt doorgedrukt.

SP.

WWW.SP.NL